

Merre van Hostaczov?

Harminchat évig éltem a nyugat-indiai szigetvilágban. Az Antillák kétezer korallzátonyából sikerült felkeresnem tucatnyi (pontosan kilenc) kisebb-nagyobb szigetet. Csak amikor visszatelepültem az óhazába, szembesültem azzal, hogy a szülőföldemet, ezt az egész közép-kelet-európai mikrovilágot alig ismerem.

Négy évtized mulasztását bepótolni nehéz. Jártam az országot, lelkiismeretesen. Néhány éve pedig – egyre gyakrabban – szomszédaink (az utódállamok) magyarlakta vidékeire is ellátogatok. Az ősök nyomában, hiszen kevés olyan magyar család van, amelyben ne nyúlnának át a trianoni határokon a gyökerek.

Az én anyai felmenőim például valahonnan Galíciából, Kassát útba ejtve kerültek ide, a Sas-hegy (az Adlersberg) lejtőire. Rosenthal Matthias és Hauf Anna születési helye még Jenikau-Hostaczov. Az ember vénségére előbányássza az ilyen történeteket.

Egy szó, mint száz, mostanában egyre inkább ezeket a galíciai ősöket keresem. Végigböngészem az anyám kartondobozában sárguló német okiratokat. Az, hogy elolvassam őket, eddig eszembe se jutott.

A másik, az apai ágnak hamar végére jártam. Ősapám (szintén Mátyás) Rozsnyó város bírása volt a 18. század közepén. Ők is Kassán át kerültek a Duna mellé, úgy, hogy a család egyik részlege útközben – valahol a Hernád völgyében – lemaradt.

Mátyásnak ma is élnek utódai. A család egyik ága például a délvidéki Nagybecskerekig eljutott. Nyilván az ő leszármazottaik a református (a kuruc) szegediek. Mi, Hernád-völgyiek katolikusok és (szerintük) labancok vagyunk.

Így vagy úgy, benépesítettük a világot. Én még La Rochelle-ben, ebben az atlanti kikötőben is találtam elfranciásodott rokonokat. És akkor még nem is említettem az Újvilágban élő „amerikaiakat”.

*

Járom a Kárpát-medencét. Megállok Léván, ahol kilencven százalékról kilencre esett a magyarság aránya alig fél évszázad alatt. Meghallgatom a zselizi Frank Schubert vegyes kart. (Így, k-val. Frank felesége errefelé nyilván Schubertova lehetett.) De ezt az állítólag Ukrajnához tartozó Hostaczovot nem könnyű megtalálni. Az interneten ugyan szerepel egy ilyen nevű cseh település, de ki tudja, ma melyik utódállamhoz tartozik a valaha osztrák Galícia!

Kárpátalján (Munkácson) is élnek rokonok. Rosenthal Vilma Haltenberger dédapám felesége. De ők, Haltenbergerék, már kassaiak. Munkácson nem őrzi emléküket csak a főtéren álló Ferenci patika.

Meghívják egy lemergi kirándulásra is. Kiállításokat rendezünk, és a fényképek mellé kell egy megnyitóbeszéd. Elvállalom, hátha túl a Kárpátokon is van egy másik Jenikau. Egy másik Hostaczov.

Beregszászon, Munkácson csak átrobogunk. Ungvár az első állomás. Másnap, langyos, őszi reggel. Az egyetemen magyar szakos diákokkal találkozunk. A hall-

gatók lapozgatják a kiállítás anyagát: az anyaországból érkező fényképalbumokat. Kedves, meleg városka Ungvár. Ilyenkor, ősszel, a budai dombvidékre emlékeztetnek az egyetem modern épületét körülvevő apró hegyek.

Odalent, a hídon, sűrű sorokban jön-megy a nép. A téren megszólít egy kis öregasszony:

– Magyarok? – kérdezi.

Antik, kétcilinderes vekkerórát szorongat a kezében.

– Vegyék meg! – motyogja.

Most veszem észre: a hídon mások is árulják a portékájukat. Mária néni – így hívják – mosolyog. Vajon hol fogja beváltani a budapesti húszforintosokat?

– Hát igen! – sóhajtja a konzul. Havi tízezerből élnek a kisnyugdijasok.

Átpakolunk a magyar külképviselet kocsijába. Ők visznek tovább. Így biztonságosabb.

*

Verecke hosszú, széles völgy. Hágókhoz szokott szem nem is veszi észre a pontot, ahol az út már nem kapaszkodik, hanem lefelé kanyarog. Később megállunk egy echte tiroli faház előtt. Ide még – mondják – három óra Lemberg, aminek most valami kimondhatatlan neve van.

A Monarchia legkeletibb városa. Könnyű ráismerni, a belváros száz év alatt alig változott. Nyomorult, lerobbant. De legalább nem csúfítják el ízléstelen, modern kockaépületek.

A mi kiállításunkra eljön az egész magyar kolónia. Kétszázan vannak, az idősebbek itt is magyarul beszélnek. Ha ugyan megszólalnak. Mert többnyire csak némán nézegetik az irdatlan távolságból érkező budapesti hidakat. Elmondom én is a beszédemet, végighallgatják, megtapsolják az Atlanti-óceán (a Pocsolya) felett, Puerto Rico és Lemberg között átívelő képzeletbeli hidat.

Szóba elegyedni nem könnyű (az otthoni szóhasználat) szórványmagyarokkal. Meg lennének illetődve? Nehezen mondják ki, keresik a szavakat.

Egyikük, Almássy Gábor, ritka növényfélésekkel foglalkozik. A gyűjteményéből – magyarázza – hiányzik egy piros sipkás portoricói kaktusz. Felírom a címét, megígérem, hogy elküldöm a magot.

Korán lefekszem, végigzongorázom a tucatnyi tévécsatornát. Dúlnak itt is az ízléstelen, erőszakosnál erőszakosabb reklámhadjáratok. A szálloda vendégei újjazdagok. A nők kurtizánokhoz, a férfiak biztonsági őrokhöz hasonlítanak. Mindenki néma és mindenki rohan.

Hajnalban indulunk vissza. Nagy megkönnyebbülés, amikor a végtelen síkság után nyugat felől, a látóhatáron meglátjuk a Kárpátokat.

Az alpesi vendéglő előtt most is megállunk. Verecke híres útján... Kint, a parkolóban hozzám csapódik egy vén macsek. Feketeköpenyes kandúr, csak a pofácskája és a mellénye fehér. Apró ugrásokkal követ, mint az a másik, odalent a trópuson. Nem veszi le rólam a szemét, akkor sem, amikor már bent ülök a kocsiban.

Hát csak így. Az ukrainai útból ennyi maradt. Utánanéztem – mondja a konzul –, Lemberg környékén nincsen semmiféle Jenikau. Semmiféle Hostaczov.